

toksen suhteesta jäsentävänä lähtökohtana. Itse jäin kaipaamaan silti enemmän pohdintaa menetelmällisistä valinnoista, aineistojen tulkinnasta ja tutkimusasetelmasta. Hännisen menetelmälliset valinnat ovat sellaisenaan perusteltuja ja aineiston kuvaaminen on johdonmukaista, mutta kertomusten tyyppittely päämuotoihin sekä tiivistäminen tarkoittavat sisäisten kertomusten ainutlaatuisuuden katoamista, mikä on esim. fenomenologiselle tai hermeneuttiselle näkökulmalle ristiriitainen pyrkimys. Summa summarum:

tutkimus sisältää runsaasti aineistoa narratiivisen lähestymistavan ideoista, toimii virikkeenä lisätutkimukselle ja herättää pohdintoja siitä, mihin kaikkeen tarinallinen näkökulma soveltuu. Se antaa näin tärkeitä ajatusvälineitä ja koordinaatteja suunnistaa myöhäismodernin

kulttuurin tarinaviidakossa, joka täyttyy televisiossa, tietoverkoissa, iltapäivälehdissä, päivä- ja aikakauslehdissä yhä kiihtyvällä vauhdilla minäkertomuksista.

PEKKA KUUSELA

VILMA HÄNNINEN
SISÄINEN TARINA, ELÄMÄ JA MUUTOS
ACTA UNIVERSITATIS TAMPERENSIS 696
TAMPERE: TAMPEREEN YLIOPISTO, 1999
180 s.

KAHDEN KULTTUURIN KUILUSSA

Kirjan tulevaisuus ei näytä lainkaan hullumalta ainakaan suomalaisten pienkustantamoiden vireän toiminnan valossa. Jos suuret kirjatalot ovat lainminlyöneet laadukkaan mutta vähälevikkisen tiedekirjallisuuden julkaisemisen, ovat useat riippumattomat tahot, kuten Terra Cognita, olleet tätäkin ahkerampia. Poikkeuksellisesta työtahdistaan tunnetun Kimmo Pietiläisen luotsaama Terra Cognita on kunnostautunut erityisesti maailmankuulujen luonnontieteellisten klassikkojen suomennoksilla. Tässä arvioitava Charles Percy Snow'n (1905–1980) Kaksi kulttuuria on kuitenkin siinä mielessä poik-

keava valinta Pietiläisen lukuisten käännöstöiden joukossa, että teos lienee ainakin tänä päivänä tunnetumpi humanistien kuin luonnontieteilijöiden piirissä.

Kaksi kulttuuria on poikkeava kirja myös sisällöllisesti. Alun perin kyse oli Snow'n 7. toukuuta vuonna 1959 pitämästä Rede-luennosta, Cambridgen yliopiston maineikkaimmasta vuosittain järjestettävästä yleisötilaisuudesta. Vain harvoin mikään akateeminen esitelmä on herättänyt yhtä ilmiömäisen vastineiden tulvan ja vuosia kestäneen keskustelun kuin Snow'n poleeminen esitys. Poikkeuksellista myös on, että Snow'n luen-

to kattaa Pietiläisen suomentamasta laitoksesta vain neljänneksen. Toinen neljännes muodostuu Snow'n alkuperäisen esitelmän jälkeen kirjoittamasta vastineesta paikoin myrskyisäksi yltyneeseen kritiikkiin. Loput sivumäärästä jää Stefan Collinin ansiokkaan esipuheen varaan, mikä on varsin tarpeellinen muistutus siitä kontekstista ja ilmapiiiristä, josta Snow näkemysensä ammensi ja jossa luennon jälkipyykki pestiin.

Periaatteessa Snow'n huomiota herättänyt teesi oli yksinkertainen. Kuten Snow jo eräässä vuonna 1956 ilmestyneessä New Statesman -lehden artikkelissaan esitti, on älymystön kenttä

jakautunut perustavalla tavalla kahtia: toisaalla on luonnontieteellinen maailma ja toisaalla kirjallisuustieteellisten kulttuuri. Näiden välille on revennyt syvä epäkohteliaisuuden ja ymmärtämättömyyden kuilu, joka on haitallinen molemmille osapuolille ja etenkin ihmiskunnan yleiselle hyvinvoinnille. Itse luonnontieteellisen koulutuksen saaneena Snow uskoi tieteellisteknologisen maailmankuvan sisältävän avaimet ihmiskunnan suurten ongelmien ratkaisemiseksi siinä, missä perinteinen kirjallinen kulttuuri oli hänelle enemmänkin taantumuksellinen menneisyytensä vanki, joka seisoi traditionaaliseen auktoriteettiinsa nojaten todellisen edistyksen tiellä. Snow toteaaakin yksikantaan, että ”läntistä maailmaa hallitsee nimenomaan perinteinen kulttuuri, jonka asemaa luonnontieteellisen kulttuurin synty on horjuttanut hämmentävää vähän”.

Tämän teesin saama vastustus oli enemmän kuin ymmärrettävää, olihan Snow tullut suurelle yleisölle tutuksi kaunokirjailijana ja kulttuurikriittikkona eikä luonnontieteilijänä. Kuten Collin esipuheessaan muistuttaa, Snow luopui lupaavasti alkaneesta tieteellisestä urastaan jo alle kolmenkymmenen vuoden iässä epäonnistuneen tutkimuksen nostattaman kohun saattelemana. Tästä lähtien Snow omisti elämänsä pääasiassa kirjoittamiselle yhteiskunnallisen vaikuttajan roolinsa ohella.

Snow’n läike kahden kulttuurin kuilun ylittämiseksi on hämmentävän tutun oloinen verrattuna tämän päivän tiede- ja yhteiskuntapoliittiseen keskusteluun. Viitaten kotimaahansa

Englantiin Snow kirjoittaa, että ”on välttämätöntä ajatella koulutuksemme uudelleen”, aivan kuten Suomessa esimerkiksi Yrjö Ahmavaara on hiljattain vaatinut. Vaikka Snow ei tässä suhteessa mitään yksityiskohtaista ohjelmaa esitä, on hänen tarjoamansa ratkaisu suunnitelmallisuudessaan varsin autoritaariseen sävyyn puettu: 1. on tuotettava mahdollisimman monta kansainvälisen tason luonnontieteilijää, 2. on luotava paljon nykyistä laajempi ensiluokkaisten ammattilaisten kerrostuma, 3. on luotava toinen kerrostuma, joka on suorittanut luonnontieteen ja matematiikan peruskurssit, 4. on luotava poliitikot, hallintoihmiset ja kokonainen yhteisö, joka tietää luonnontieteistä niin paljon, että sillä on käsitys siitä, mitä luonnontieteilijät sanovat.

Koulutus ei Snow’n mielestä ole kuitenkaan totaalinen vastaus tieteellis-teknologisen valankumouksen vaatimuksiin, mutta se on lähtökohta, jota ilman kahden kulttuurin aukkoa ei kyetä kuroma umpeen eikä siten myöskään maailman ongelmista saada otetta. Tämä on Kaksi kulttuuria -teoksen toinen keskeinen teesi. Jos eksaktille tieteelle ja teknologialle annetaisiin sille kuuluva paikka globaalina taloudellisen hyvinvoinnin moottorina, köyhien ja rikkaiden välinen eriarvoisuus ennen pitkää tasoittuisi. Seuraavat Snow’n kirjoittamat sanat eivät jätä juuri tulkinnan varaa: ”Yksi totuus on luonnollisesti selvä. Teollistaminen on köyhien ainoa toivo.” Tässä lepää Snow’n mukaan sosiaalisen tasa-arvon perusta: tiede ja teknologia ovat ratkaisu maailmaa kahtia repi-

vään köyhien ja rikkaiden väliin polarisaatioon.

Jälkikäteen arvioiden Snow’n syyttäminen idealismista ei ole tarkoituksenmukaista, vaikka Snow oli optimismissaan niin väärässä kuin inhimillisesti katsoen vain on mahdollista. Sodanjälkeiset vuosikymmenet olivat voimakkaan taloudellisen kasvun ja materiaallisen koulutuksen aikaa. Ekologinen tietoisuus ja yhteiskunnallisen positivismisuuden laantuminen saivat vielä odottaa hetkeään. Sen sijaan Snow’n saama julkisuutta voi oikeutetummin ihmetellä historiallisena kuriositeettina. Onko kenties niin, että jokainen intellektuellien sukupolvi tarvitsee ainakin yhden skandaalinsa, tiedelehdistön oman ”journalistisen” sensaation, kuten muutama vuosi sitten uskomattomiin mittoihin paisunut Alan Sokalin tapaus osoitti?

Sisällöllisesti Kaksi kulttuuria tuskin tarjosi edes omana aikanaan paljoakaan uutta tai ainutlaatuista, kuten Snow itse lienee hyvin tiedostanut. Tänä päivänä Snow’n klassikon arvo on lähinnä historiallinen. Tieteellisen yleissivistyksen nimissä turhempaankin kirjallisuuteen on tosin helppo sortua; ”kaksi kulttuuria” on käsite, joka on innoittanut lukemattomia tärkeitä yhteiskunnallisia ja tiedepoliittisia kannanottoja.

PASI PYÖRIÄ

C. P. SNOW
KAKSI KULTTUURIA
SUOM. KIMMO PIETILÄINEN
NUMMI: TERRA COGNITA,
1998
210 s.